

sagtens tænkes at man på et par punkter havde foretaget ændringer under indristningen.

Også efter at stenen var blevet almindelig kendt gennem fotografier og avisgengivelser, kan der påvises megen manipulation med materialet, f.x. da Hjalmar Holand i 1909 fik gennemført en beediget gentagelse af fundberetningen. For Holand gjaldt det vel ikke mindst personlig prestige, men ellers har den afgørende psykologiske faktor bag Kensingtonstenens succes naturligvis været de nordiske indvandreres trang til at hævde sig i det nye land. Det kunne ske ved at henvise til nordboers tilstedeværelse i Amerika før Columbus, men også ved at gøre grin med borgermusikken. Ohman skal engang have sagt at han gerne ville spekulere noget ud der kunne få de lærde til at bryde deres hjerner.

Og her har vi en anden forklaring på at falskneriet kunne gennemføres: ingen i Amerika kunne forestille sig at en jævn svensk bonde kunne fabrikere sådan en indskrift. Bleggen kan heller ikke. På trods af de mange indicier mod Ohman mener han at runerne er ristede af Ohmans ven, den omvandrende skolelærer Sven Fogelblad, der havde studeret teologi ved universitetet i Uppsala. Men det er næsten utænkeligt at en mand med blot svensk studentereksamen kunne begå alle de fejl i sproget. Selv med et beskedent kendskab til ældre nordiske sprogformer bliver man da slået af hvor let teksten er at forstå.

Blegens bog giver et morsomt billede af det svenske miljø i Minnesota ved århundredeskiftet, men kun indicier på hvordan et falskneri kan være lavet, ikke nogen bevisførelse mod indskriften. Beviset ligger som nævnt i den sproghistoriske analyse. Derfor virker det bagvendt, når Bleggen først anfører alle indicierne og derefter konkluderer: »If on top of all these considerations it is recalled that runic scholars declare the Kensington inscription cannot possibly be from the 14 c. even the most robust will to believe must be shaken«. Indtil det går op for en at Blegens egentlige anliggende ikke er at føre det endelige bevis i sagen, men at mane et spøgelse i jorden, »the will to believe«, og at gøre det uden at for mange taber ansigt. Man forstår at Theodore Bleggen, som omslaget meddeler, nyder tilnavnet »Mr. Minnesota History«.

INGE SKOVGAARD-PETERSEN

Schleswig-Holsteinische Regesten und Urkunden im Auftrage der Gesellschaft für schleswig-holsteinische Geschichte nach Vorarbeiten von HEINRICH KOCHENDÖRFFER bearbeitet von WERNER CARSTENS, herausgegeben vom Schleswig-Holsteinischen Landesarchiv. Bd. VI. Lieferung 1-13. Neumünster, Karl Wachholtz Verlag, 1962 ff.

Det må hilses med stor glæde, at det er lykkedes selskabet for Slesvig-Holstens historie at få genoptaget udgivelsen af *Schleswig-Holsteinische Regesten und Urkunden*. En ublid skæbne har i det hele taget hvilet over dette arbejde siden århundredskiftet. Det var i sin tid lykkedes Paul Hasse at få udgivet bind I og II i 1886 og 1888, men derefter måtte han nær afslutningen af forarbejderne til bind III frasi sig hvervet, da han overtog ledelsen af arkivet i Lübeck. Bindet, som omfatter tiden til 1340, udkom dog i 1896, omend med en vis forsinkelse. Fra 1898 til sin død i 1917 arbejdede professor Volquardsen med bind IV uden at nå til nogen færdig-

gørelse. De vanskelige forhold efter afslutningen af 1. verdenskrig bevirkede, at man først i 1924 under ledelse af Volquart Pauls og med støtte af Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft fik bindet udsendt. Det omfatter årene 1341–1375. Det tilhørende register, kaldet bind V, udkom i 1932. Samtidig havde Heinrich Kochendörffer påbegyndt arbejdet med bind VI, men trak sig allerede tilbage i 1925, hvorefter Werner Carstens i 1932 påtog sig videreførelsen. Bindet forelå næsten fuldendt i 1939 ved 2. verdenskrigs udbrud, og det skulle omfatte tiden 1376–1400. Krigen forhindrede på ny enhver tanke om offentliggørelse. Først i 1957 kunne arbejdet genoptages på grundlag af Carstens' manuskript – Carstens døde i 1948 – og dets gennemførelse sikredes på afgørende måde ved, at publiceringen er blevet optaget blandt de tjenstlige opgaver, der påhviler landsarkivet på Gottorp.

Det var i tiden under Pauls' ledelse, at de nugældende principper for udgaven endeligt blev fastlagt, prøvet i praksis på bind IV og i det store og hele uændret videreført i bind VI. Alle hidtil utrykte »Urkunden« (breve) optages i fuld ordlyd. Det samme gælder alle breve, der kun foreligger i forældede eller sjældent forekommende tryk, mens resten af stoffet gives i regestform med fuldt citeret datering, når det ellers foreligger i gode og lettilgængelige tryk. Den sidste del af reglen tages dog ikke alt for håndfast, således at man undgår at komme til at savne tekster, som på en central måde falder ind under udgavens område, som uændret defineres som det gamle hertugdømme Slesvig-Holsten fra Kongeåen til Elben. Hertugdømmet Lauenborg og dets breve dækkes normalt kun med regester, fordi det først fra 1815 blev tilknyttet området, men herhenhørende utrykte breve medtages dog fuldstændigt. De ret få eksisterende breve, udstedte af greverne af Schauenburg-linien, medtages ligeledes.

En væsentlig del af bindets utrykte stof iøvrigt stammer fra bispedømmet Lübecks arkiv, som nu opbevares samlet i Landsarkivet på Gottorp, overflyttet hertil fra Oldenburg. Det omfatter en lang række adkomstbreve og enkelte afladsbreve, hvoriblandt et, udstedt af biskop Jens af Slesvig (nr. 454). Disse tryk afhjælper i høj grad savnet af en fortsættelse af *Urkundenbuch des Bistums Lübeck*, som allerede standsede efter bind I. Andet utrykt stof er hentet fra arkiverne i Lübeck og Hamburg. Alt i alt et ganske betydeligt nyt stof til belysning af gods- og besiddelsesforhold, til byhistorie og til adelsslægternes historie. Derimod er det ikke lykkedes at finde væsentligt nyt stof til den politiske historie, men teksterne gives med skyldigt hensyn til den samlede overlevering.

De latinske tekster følger forlæggenes stavemåde, dog således, at brugen af u og v normaliseres efter deres lydvardi, f.eks. *deuoluta* over for et forlægs *deuoluta*; undtaget fra indgrebet er navnestoffet. På samme måde normaliseres gengivelsen af de nedertyske tekster. Det sidste vil nok vække betænkelighed blandt nedertyske filologer, som foretrækker en bogstavtro gengivelse af hensyn til arbejdet med tekster fra denne periode, som er uden faste normer for skriftfæstelsen.

Som nævnt ovenfor forelå bindet næsten fuldendt ved krigsudbruddet i 1939. Det var derfor nødvendigt at revidere indledningerne til mange af brevene, fordi krigen havde medført mange ændringer i dokumenternes opbevaringssteder. For en del af dem viste det sig umuligt at give endelig oplysning om deres skæbne. Det gælder især mange fra arkivet i Lübeck. Her får bindets tekster en særlig høj værdi, hvis det ad åre viser sig, at de savnede forlæg er gået til grunde.

Med 12.-13. levering, udkommet i 1970, er man nået til 1399 midt i august. Der mangler således kun ganske lidt, før man er ved vejs ende. Når bindet derefter bliver afrundet af et person- og stedregister, vil man være i stand til at udnytte dets mange tekster til mindste detalje. Det ville derefter være meget ønskværdigt, om der kunne skaffes muligheder for videreførelse af værket efter 1400. Også for 15. årh. vil *Schleswig-Holsteinische Regesten und Urkunden* kunne påregne væsentlig interesse.

HERLUF NIELSEN

RICHARD VAUGHAN: *John the Fearless. The Growth of Burgundian Power.* London, Longmans, 1966. xiv + 320 s. 9 plancher. 7 kort. 42 sh.

Professor Vaughan indledte i 1963 en stort anlagt fremstilling af Burgunds historie under hertugerne af slægten Valois (1363-1477) med en vel modtaget bog om den første af disse hertuger, Philip den Dristige. I det arbejde, som her skal omtales, behandles Johan den Uforfærdedes hertugtid, fra han i 1404 efterfulgte sin far Philip, til han i 1419 på dauphinens foranledning myrdedes på Montreaubroen.

I indledningen fremhæver forfatteren, at bogen ikke er tænkt som en biografi, men som en fremstilling af den burgundiske stats historie i de pågældende år. Det er imidlertid givet, at Johans politik står i centrum af forfatterens interesse, og man kan næppe sige, at den burgundiske statsdannelse som sådan behandles indgående. Havde vægten været lagt på den, kunne man i højere grad have forventet undersøgt, hvorledes landene blev administreret (forfatteren taler selv om sine alt for korte besøg i arkiverne i Lille, Dijon og Bruxelles). I så fald havde man sikkert fået et bedre funderet svar på det centrale spørgsmål, om Johan tilstræbte en selvstændig statsdannelse af sine lande. Han tilbragte år af sit liv med at vinde magten i Frankrig, hans finanser var afhængige af, at han rådede over dele af den franske kronens indtægter, Paris var administrativt centrum for hans lande og hans foretrukne opholdssted. Lader disse forhold sig forene med tanken om, at han af sine spredte lande ønskede at skabe en specielt af Frankrig uafhængig stat? Forfatterens svar herpå er uklart: »He may not have thought of his lands as forming an independent political entity, but he certainly thought of them as Burgundian, not French, and as his own« (s. 228. Vedrørende dette spørgsmål henvises til en indsigtfuld anmeldelse i *The Times Literary Supplement* 6. juni 1968).

Bogen er et eksempel på fin historisk fortællekunst. Forfatteren beretter fængslende og illustrerer hyppigt ved at indføje samtidige kilder i oversættelse. Bogen er således efter god engelsk skik også beregnet på et alment historisk interesseret publikum. Johan den Uforfærdede, der vandt sig magten i Frankrig ved i 1407 at lade hertugen af Orleans slå ihjel, bliver ikke i denne bog vasket ren, men vurderet på baggrund af tidsalderens almindelige moralske normer. Om Johan hedder det: »He was violent and unscrupulous, brutal and cruel, ambitious and hypocritical. In all this, he was no different from the other rulers of those days, though some may feel that his recourse to political assassination . . . has left a more enduring stain on his character than that suffered, for instance, by King Sigismund, in permitting John Hus to be burnt at Constance while bearing his safe-conduct« (s. 229).